

BAKONYI ISTVÁN

Turczi István: Minden kezdet

A BEAVATÁS REGÉNYE

Új Palatinus Könyvesház
Budapest, 2013
354 oldal, 2900 Ft

A költő prózáját olvashatjuk ismét, három kiadást is megért, *Mennyei egyetem* c. regénye után. (Időközben lírájáról két kötet is megjelent: Kabdebó Lóránt és Szepes Erika jóvoltából.) S valóban: a *Minden kezdet* „bizalommal és reménnyel telítő-dő” mű, ahogyan az ajánlásban olvashatjuk.

A cím is sajátosan „Turczis”. A „nehéz” szóval is folytatható lenne, de azt is jelentheti, hogy életünkben minden kezdetnek tekinthető. A főhős neve is sokat mondó: a 20 éves fiút Azraelnek hívják, s miként tudjuk, a halál angyalát is így nevezik. Persze mindebből túlzottan messzemenő következtetést nem kell levonnunk, hiszen nem ez a minőség a legdöntőbb a műben. Talán különleges, az átlagtól eltérő minőségét jelzi inkább az elnevezés. A három mottó közül a huszadik századi osztrák írónak, Thomas Bernhardnak a mondata fejez ki legtöbbit a regény világáról: „Ha egész életünk során minden kérdésünkre válaszolnának, a végén mégse jutnánk messzebbre, mint anélkül.” Turczi István műve valóban sok kérdést vet föl, s bizony nem minden kérdésre egyértelmű a válasz. „Azraelt az Isten is csodálkozásra teremtette.” Ez a fontos mondat rávilágít a lényegre. És rácsodálkozásra aztán lesz elég alkalma a történet során. A neve pedig nemcsak a fenti összefüggésben igaz, hanem jelentésében is: „Akit az Isten megsegít.” Ez pedig imádott nagyjától származó igazság. Ezzel együtt a kételkedés sem idegen tőle, akkor sem, ha „a kétely nem kedvez a romantikának.”

A történet elején Azrael megérkezik egy luxussal berendezett kastélyszállóba, ahol dolgozni fog átmeneti ideig. Itt találkozik rég nem látott nővérével, aki a kusza családi szálak miatt került ide. Az író a várankozás és a csodálkozás állapotát rajzolja meg, miközben igen élvezetesen meséli el a történeteket. Az emlékezés motívuma különösen fontos, pl. a korábbi veszteségek érintésével. A gyermekkor végének könnyörtelen igazával. Fölfedezhetjük a műben a klasszikus tudatregény elemeit és eljárását is. Sokáig dialógusok nélküli, ám amikor a párbeszéd előkerül, akkor meg azt látjuk, hogy minden

mondat egybefolyik. Turczi nem használja a dialógusok formai követelményeit, ily módon áradó lesz a szövege, s ez persze az olvasótól is fokozott figyelmet igényel.

Azrael érkezése felemás hangulatú. A kastély különös világa idegen az ő tiszta lényétől. Itt és a regény jó részében a pozitív és a negatív értékek, a tisztaság és a szenny állnak szemben egymással. Az itteni világban nem ritka az erőszak, a gátlástalanság, a morális züllés, s persze nem gondolhatunk másra ezzel kapcsolatban, mint az író pontos valóságismeretére és művészi érzékenységére. Eképpen a bemutatott környezet mind fizikai, mind szellemi értelemben egyfajta modellje is képződik. Jelenkorunk egyik tipikus modellje születik meg általa. Ugyanakkor a kastély a főhős életében, a „beavatásban” is fontos szerepet játszik, de úgy is értelmezhetjük a folyamatokat, mint egyfajta belső történések kivetülését. Ezt erősíti az a tény is, hogy Turczi az emlékezés pillanatait rendkívül részletes körbeírással és elbeszéléssel folytatja. Ilyenkor megáll a cselekmény, és az aprólékos visszapillantás a jellemző. Az időbeli ugrások jól követhetők, a különböző részletek szervesen épülnek egymásra.

A regény nyelvezetét és stílusát jellemzi egyfajta líraiság, sok helyütt azonban éppen a nyers, néha durva eszközökben is gazdag ez az epika. Ezzel is jelzi az író a már említett értékek szembenállását, a magasztos és az alpári minőségek közötti ellentétet. Hiszen a kastély a világ sűrítvénye is egyben, benne csetlő-botló, érzékeny vagy éppen durva lelkű emberekkel, akik közül többen visszaélnék mulékony hatalmukkal. S ha már a stílust említettük, akkor azt is jelezhetjük, hogy helyenként az esszé nyelvezete is jelen van. Ezt főleg a harmadik fejezetben láthatjuk, melynek első mondatai között ott van egy Seneca-idézet is: „egyforma hiba mindenkiben bízni és senkiben sem”. A történet közben elhangzó elmélkedések egyre közelebb visznek bennünket a főhős belvilágához. Kap gyakorlatias tanácsokat is, pl. a „válási olimpikon” Max jóvoltából. Azrael persze nem minden tanácsra fogékony, megszűri azokat. Egyik legfontosabb találkozása Sárához, a nővéréhez köthető. Rajta uralkodik a Vezér, s ebben a tekintetben Turczi István a hatalom sajátos természetrajzát is megadja. Ez a „pokoli paradicsom” világa.

Helyenként a sztori lelassul. Írónk aprólékosan mutatja be pl. a környezet nőtagjait, érintvén néhány morális gondot. De Turczi ügyel a pontos környezetrajzra is, és ezáltal válik teljesebbé a kép. A kastélyszálló miliójének leírása még érzékletesebbé teszi az itt dolgozó és vendégeskedő emberek helyzetét. Mikrovilág ez, de a kort jól jellemző környezet is egyben. Közben Azrael egyre több tevékenységet folytat. Pl. mixerkedik is, újabb kihívásokkal küszködve. Kemény és kegyetlen világ ez, törtetéssel, hatalomvágygal, felszínes csillogással. A nagy kérdés az, hogy hősünk mennyire tud felül maradni. Ugyanakkor nem csupán a kastély világ kerül elé, hanem pl. a széthulló családé is, miközben a két testvér földész számos múltbeli epizódot.

Közben igen határozott a Százados-féle mentalitás is: azé az emberé, aki „a gyűlöletben nem ismert tréfát”. Kissé kuszák az egymáshoz fűződő szálak, az olvasótól nagy figyelmet követel a dolgok követése. A hatodik fejezet egyébként kitérőt is jelent, itt Azraelről kevesebb szó esik. Aztán a hetedikben „helyreáll a rend”, megerősítvén a két testvér viszonyát. Ezt követi a nyolcadikban a tulajdonképpeni beavatás, egy különös, zűrzavaros és botrányos szépszépség leírásával. Ennek tevékenyen nem részese Azrael, a rá gyakorolt negatív hatás viszont annál erősebb. Titokzatos kaland titokzatos helyen, ott, ahol eddig nem járt még a fiú, sem fizikai, sem egyéb értelemben. Egy orgia jelenetei tárulnak szeméi elé, és ezek a történések el-lenszenvet váltanak ki belőle. „Valami olyasminak lehet a tanúja, amiről jobb lenne, ha nem is tudna.” Meglehetősen naturalisztikus a regény eme része. A tisztaság és a szenny konfliktusa

zajlik le Azrael lelkében. A kastély feszült és ellentmondásos világának rendkívül intenzív sűrítménye ez a fejezet.

Egy nyomasztó álom, ami a *Beavatás* c. fejezet után következik. Kérdés persze, hogy szervesen beleillik-e ez az álom a mű testébe. Ugyanis az előző fejezetben bemutatott történethez alig ad többletet. Azrael szorongásait, vágyait, tépelődéseit mindenesetre fölerősíti. Egy kulcsmondat innen: „A gyűlölet a Sátán oxigénje.” S ezzel szemben egyértelmű, hogy a regény főalakja a szeretet oldalán áll. Mint ahogy azért felé is árad némi szeretet pl. a születésnapján. Érezheti, hogy fontos személy ebben a körben. Itt is folytatódik az a dialógus-technika, ami az egész műre jellemző. Igen intenzív ezek között Maxi és Rökkó párbeszéde. Ám megesik, hogy kissé zavaró a teljesen egybefolyó szöveg, így, tagolatlanul, s bizony nem mindig világos, hogy éppen ki beszél. Az ajándékozás kissé túlméretezett, olyan, mint egy esküvő. Vagy tán éppen ezzel érzékelteti írónk a bemutatott világ abszurditását?

Aztán a XI. fejezet egyebek között a Grétára, a vágyott nőre várakozás ideje Azrael számára. A lányhoz eddig is különös és rejtelmes kapcsolat fűzte. Benne látta itteni életének igazi értelmét. Ebben a fejezetben a találkozást aprólékosan és finoman írja le Turczy. Érzékelteti, hogy a fiú számára ez az igazi beavatás, a beteljesülés. A testi-lelki egybeolvadás valakivel, a másik emberrel. Ez után már csak az összegzés ideje jöhet el e regény világába, a „vissza az úton”. S itt újra láthatjuk a költő keze nyomát: a külső és a belső világ rögzítésében meghatározóak a lírai elemek. És valóban: mindent összevetve: a *Minden kezdet* bizalommal és reménnyel telt irodalmi alkotás.

BODY FARM 06, 2014, AKVARELL, PÁPÍR, 29,7×42 CM